

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยระหว่างนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนราษฎร์ และระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงทั้งโดยส่วนรวมและเป็นเรื่อง ๆ ไป และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามกับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ เพศ การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนแกครูสังคมศึกษา หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา และผู้บริหารการศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจที่จะคนควาทำการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้สุ่มโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย 6 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนรัฐบาล 3 แห่ง และโรงเรียนราษฎร์ 3 แห่ง โรงเรียนรัฐบาลประกอบด้วยโรงเรียนชาย 1 แห่ง โรงเรียนหญิง 1 แห่ง และโรงเรียนสหศึกษา 1 แห่ง ส่วนโรงเรียนราษฎร์เป็นโรงเรียนสหศึกษาทั้ง 3 แห่ง จำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นตัวอย่างประชากร นักเรียนชาย 200 คน นักเรียนหญิง 200 คน รวม 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโน้ตค้นเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยชั้น 1 ชุด จำนวน 50 ข้อ และได้สร้างแบบสอบถามอีก 1 ชุด
จำนวน 5 ข้อ

เปรียบเทียบโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่สามระหว่างนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลกับนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ และระหว่าง
นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง โดยการทดสอบค่าซี (Z-test) และเพื่อศึกษา
การที่นักเรียนแต่ละคนตอบข้อสอบแต่ละข้อถูกหรือผิดจะขึ้นอยู่กับประเภทของโรงเรียน
หรือเพศของนักเรียนหรือไม่ ผู้วิจัยทดสอบโดยใช้ไคสแควร์ชนิด 2×2
ตารางการถ่วง เป็นรายข้อ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามกับเพศของนักเรียน ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
จุดของสองลำดับ (Point Biserial Coefficient of Correlation)

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามกับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ด้วย
การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบการถ่วง (Coefficient of Contingency)

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามกับอาชีพของบิดามารดา ด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2)
ชนิด The Chi-square Test of Independence in Contingency Table

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ความเชื่อถือใจของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเท่ากับ .88
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม โรงเรียนรัฐบาล และนักเรียน
โรงเรียนราษฎร์มีโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

3. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. การออกแบบสอชมมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแต่ละข้อถูกหรือผิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์มีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 จำนวน 23 ข้อ และที่ระดับ .05 จำนวน 10 ข้อรวม 33 ข้อ ซึ่งได้แก่ หัวข้อเรื่องต่อไปนี้คือ ลักษณะสำคัญของ การปกครองแบบประชาธิปไตย การถือสัญชาติไทย ลักษณะของสัญชาติ วิธีการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน หน้าที่สำคัญของคณะรัฐมนตรี สิทธิเสรีภาพที่บุคคลได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายมากที่สุด สาเหตุส่วนใหญ่ของคดีที่ขึ้นศาล สาเหตุที่การเลือกตั้งมีความสำคัญมากต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ความสำคัญของประชาชนในการปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย วิธีการเลือกตั้งโดยทางอ้อม ข้อควรปฏิบัติเมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่มีชื่อในบัญชีของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง องค์ประกอบของรัฐสภา สถานที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้เลือกและทรงแต่งตั้งสมาชิก หน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร ความหมายของสภาผู้แทนราษฎร หน้าที่สำคัญของวุฒิสมาชิก ผู้ที่ใช้อำนาจบริหารโดยตรง การเกิดพรรคการเมือง การเลือกตั้งในระบบพรรคการเมือง ลักษณะที่ดีของพรรคการเมือง ผู้ที่ทำหน้าที่ใช้อำนาจตุลาการ ลำดับชั้นของศาลในการพิจารณาคดี หน้าที่ของศาลฎีกา ฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย บทบาทของพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวมีความสุขหรือความทุกข์ สิ่งที่จะทำให้ครอบครัวแบบประชาธิปไตยมีความสุขที่สุด ผู้ที่ทำหน้าที่รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนและห้องเรียน วิธีปฏิบัติตัวของสมาชิกในการทำงานเป็นหมู่คณะแบบประชาธิปไตย สิ่งที่จะทำให้ชุมชนเจริญ สิ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมีความสุข ลักษณะการปกครองท้องถิ่นของไทย ประโยชน์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

5. การออกแบบสอชมมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแต่ละข้อถูกหรือผิดของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ .01 จำนวน 5 ข้อ และที่ระดับ .05 จำนวน 10 ข้อ รวม 15 ข้อ โลกแก
เรื่ององค์ประกอบของรัฐ การถือสัญชาติไทย วิธีการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน
สาเหตุที่กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สิทธิเสรีภาพที่บุคคลได้รับ
การคุ้มครองจากกฎหมายมากที่สุด สาเหตุส่วนใหญ่ของคดีที่ขึ้นศาล ความหมายของ
เสรีภาพทางร่างกาย องค์ประกอบของรัฐสภา หน้าที่สำคัญของวุฒิสมาชิก ฐานะของ
พระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย ลักษณะครอบครัวที่เป็นประชาธิปไตย
วิธีการแก้ปัญหาของครอบครัวแบบประชาธิปไตย ผู้ที่ทำหน้าที่รักษาความสะอาดบริเวณ
โรงเรียนและห้องเรียน วิธีที่นักเรียนจะช่วยพัฒนาชุมชน สิ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมี
ความสุข

6. การตอบแบบสอบถามโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่สามมีความสัมพันธ์กับเพศของผู้ตอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{pbis}) เท่ากับ .2 ซึ่งทำนายได้ว่านักเรียนที่โคละแนน
มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูงส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง และนักเรียนที่โคละแนน
มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่ำ ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย แต่ขนาดของ
ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งสองมีน้อย จึงมีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามนี้

7. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม
มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือมีค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ (C) เท่ากับ .25 หมายความว่าถ้าบิดามีการศึกษาสูง บุตรย่อมมี
มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูงด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดามีการศึกษาต่ำ
บุตรย่อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่ำด้วย แต่ขนาดของความสัมพันธ์ของข้อมูล
ทั้งสองมีน้อย จึงมีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามนี้

8. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม
ไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 คือมีค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ (C) เท่ากับ .138

9. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ไม่มี

ความสัมพันธ์กับรายได้ของบิดามารดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 คือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (c) เท่ากับ .19

10. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 ด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2) ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้เท่ากับ 8.79 น้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่เบี่ยงเบน ($\chi^2_{.01, 5}$) เท่ากับ 15.09

11. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม มีความสัมพันธ์กับอาชีพของมารดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2) ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้เท่ากับ 20.38 ซึ่งมากกว่าค่าไคสแควร์ที่เบี่ยงเบน ($\chi^2_{.01, 5}$) เท่ากับ 15.09

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในกรุงเทพมหานครมีเรื่องที่น่าสนใจและควรจะกล่าวถึงดังนี้

1. ผลจากการวิจัยพบว่าประเภทของโรงเรียนมีส่วนทำใหม่มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามแตกต่างกันเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนราษฎร์ เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า แมว่าโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์จะใช้หลักสูตรปี 2503 และแบบเรียนอย่างเดียวกัน แต่ความพร้อมในด้านบุคลากร อุปกรณ์การสอน ประสิทธิภาพของการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนรัฐบาลน่าจะดีกว่าโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยดีกว่านักเรียนโรงเรียนราษฎร์ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการปลูกฝังมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่นักเรียน ถ้าทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่ดี มีอุปกรณ์การสอนอย่างสมบูรณ์ ครูมีประสิทธิภาพในการสอนและ

ทางโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเข้มแข็งแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาให้นักเรียนเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้มาก

2. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามแตกต่างกับมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย และในการวิจัยยังพบต่อไปอีกว่าเพศมีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม คือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .2 ซึ่งทำนายได้ว่านักเรียนที่ได้คะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูงส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนหญิง และนักเรียนที่ได้คะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่ำส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชาย เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยนี้ไม่ตรงกับการวิจัยของ สติติ จิตตะนาดี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในจังหวัดอุบลราชธานี" จากการวิจัยได้พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน¹ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยขออภิปรายใน 2 ประเด็นคือ

- 2.1 ผู้วิจัยได้สังเกตการทำแบบสอบถามมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแล้ว เห็นว่าโดยส่วนรวมนักเรียนหญิงมีความตั้งใจในการทำแบบสอบถามมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงจะพยายามทำแบบสอบถามจนเกือบหมดเวลา ตรงกันข้ามกับนักเรียนชายโดยส่วนรวมไม่ค่อยตั้งใจทำแบบสอบถามเท่าใดนัก ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นเพราะลักษณะนิสัยของเพศทั้งสองที่แตกต่างกัน ยิ่งนักเรียนชายรู้ว่า

¹ สติติ จิตตะนาดี, เรื่องเดิม.

การสยบครั้งนี้ไม่มีผลต่อคะแนนการเรียนของคน ทำให้ไม่
ตั้งใจทำแบบสยบ ผลเฉลี่ยคะแนนการสยบโน้ตค้นเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยของนักเรียนหญิงจึงอยู่ในเกณฑ์สูงกว่า
นักเรียนชาย

- 2.2 การมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนหญิงสูงกว่า
นักเรียนชาย เป็นการสอดคล้องกับการวิจัยของ สมจิตร
วัฒนคุณัง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับ
ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม" ใน
ปี พ.ศ. 2515 พบว่านักเรียนหญิงโรงเรียนมัธยมศึกษา
สายสามัญมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชายโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ²
เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว เพศชายจะ
เป็นเพศที่กล้าแสดงออก ชอบแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม
อย่างเปิดเผย ซึ่งตรงกันข้ามกับเพศหญิง โดยทั่วไปมักจะ
ไม่คอยกล่ามแสดงออก เป็นคนขงขคิด ชอบมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมต่าง ๆ อย่างไม่คอยเปิดเผย ทั้ง ๆ ที่ตนเองจะ
มีความรู้ความเข้าใจดีในเรื่องนั้น ๆ ก็ตาม ดังนั้นในการทอ
แบบสยบโน้ตค้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย นักเรียนหญิงซึ่งมี
ความคิดรอบคอบและมีความตั้งใจทำมาก จึงมีคะแนนเฉลี่ย
สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชาย

---

²สมจิตร วัฒนคุณัง, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัคราเนา).

3. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดา หมายความว่าบิดามีการศึกษาสูง บุตรย่อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูงด้วย และในทางตรงกันข้ามบิดามีการศึกษาต่ำ บุตรย่อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่ำด้วย แต่อย่างไรก็ตามขนาดของความหมายของข้อมูลทั้งสองมีน้อย ดังนั้นจึงจะมีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามที่กล่าวข้างต้น ผลการวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับการวิจัยของสมจิตร์ วัฒนคุณลง ที่พบว่าบิดาของนักเรียนหญิงซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ นั้น ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ซึ่งสูงกว่าบิดาของกลุ่มอื่น ๆ³ อาจอธิบายได้ว่า บิดาเป็นบุคคลสำคัญของสถาบันครอบครัว เพราะบิดาทำหน้าที่เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง และเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในครอบครัว บิดาที่มีการศึกษาคือ ย่อมมีระเบียบวิธีปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตยที่ดีและถูกต้อง ในทางตรงกันข้ามบิดาที่มีการศึกษาต่ำ โดยทั่วไปมักจะสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวที่เป็นแบบเผด็จการมากกว่าแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัวดังที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เสนอรายงานการวิจัยเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" พบว่าในสถาบันครอบครัว บิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวยังมีอิทธิพลอยู่มากในเรื่องการแก้ปัญหาการตัดสินใจขาดปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว⁴ ดังนั้นบิดาที่มีการศึกษาคือ สามารถสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในครอบครัวได้ทีเดียว สมาชิกทุกคนในครอบครัวก็จะมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ดีและถูกต้อง

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เรื่องเดิม.

5. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดาแต่อย่างใด หมายความว่า มารดาจะมีการศึกษาสูงหรือต่ำก็ไม่มีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน จึงมีข้อที่น่าสังเกตว่าการศึกษาของบิดามีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนมากกว่ามารดา ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าสถาบันครอบครัว บิดาจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำและการตัดสินใจต่าง ๆ สอดคล้องกับการวิจัยของ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่พบว่าบิดามีบทบาทสำคัญในการชี้ขาดปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว⁵ ส่วนมารดาจะอยู่ในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้น การศึกษาของมารดาจึงไม่ค่อยมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน

6. ผลการวิจัยพบว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของบิดามารดา หมายความว่าไม่ว่าบิดามารดาจะมีรายได้สูงหรือต่ำก็ไม่มีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วรณวิมล หนีมพานิช ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" พบว่ารายได้ของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน⁶ จึงเป็นที่ยืนยันว่านักเรียนจะมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยถูกต้องหรือไม่ขึ้น สิ่งสำคัญอยู่ที่วิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา มากกว่าสภาพเศรษฐกิจของบิดามารดา ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตยแล้ว เด็กย่อมจะมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

7. ผลการวิจัยพบว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วรณวิมล หนีมพานิช ที่พบว่าอาชีพของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

⁵เรื่องเดียวกัน,

⁶วรณวิมล หนีมพานิช, เรื่องเดิม.

ทางการเมืองของนักเรียน⁷ ซึ่งเป็นข้อที่น่าสังเกตุว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดา แต่ไม่มี
ความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา แสดงว่าการศึกษาของบิดามีความสำคัญมากกว่าการ
ดำเนินชีวิตของเด็กในครอบครัว เพราะเด็กจะได้แบบอย่างที่ดีจากบิดา

8. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่สามมีความสัมพันธ์กับอาชีพของมารดา ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ
วรรณวิมล ทิมพานิช ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้อภิปรายดังนี้

8.1 จากการเปรียบเทียบอาชีพของมารดาของนักเรียนในตาราง
ที่ทดสอบค่าไคสแควร์ (ในภาคผนวก) จะพบว่า มารดา
ของนักเรียนกลุ่มสูงจะมีอาชีพแม่บ้านมากกว่ามารดาของ
นักเรียนกลุ่มต่ำ คือมารดาของนักเรียนกลุ่มสูงมีอาชีพแม่บ้าน
จำนวน 67 คน ส่วนมารดาของนักเรียนกลุ่มต่ำมีอาชีพ
แม่บ้านจำนวน 31 คน จากจำนวนมารดา 200 คนเท่า ๆ กัน
เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า มารดาของนักเรียนที่มีอาชีพ
เป็นแม่บ้านมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน
มาก อาจเป็นเพราะการที่มารดาเป็นแม่บ้านย่อมจะมีเวลา
ใกล้ชิดบุตร และได้ฝึกอบรมบุตรอยู่เสมอ อันก่อให้เกิด
มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

8.2 เนื่องจากนักเรียนที่มีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยสูง
โดยทั่วไปบิดาจะมีการศึกษาสูง และมีมารดาเป็นแม่บ้าน
บุตรจึงได้รับการศึกษาอบรมจากบิดามารดาอยู่เสมอ และ
ได้เห็นตัวอย่างที่ดีจากบิดาที่อยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่น เป็น

⁷ เรื่องเดียวกัน.

ประชาธิปไตย ก่อให้เกิดคตินิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย
ที่ถูกต้อง

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะสำหรับผู้บริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยในตัวบุคคล
การจัดการศึกษาจึงควรพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้

1. ควรขยายการศึกษาทั้งสายสามัญ และสายอาชีพให้กว้างขวาง
เพื่อให้ประชาชนเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความสามารถของตน
2. ส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านต่าง ๆ ของ
ประเทศชาติ เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการปกครอง
3. ปรับปรุงแผนการศึกษาชาติ หลักสูตร โครงการสอน และวิธีสอน
ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
4. การสร้างหลักสูตรควรกระทำกันอย่างรอบคอบ โดยอาศัย
ความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการศึกษา เช่น ครูใหญ่
อาจารย์ใหญ่ ครูประจำวิชา เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา
ผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนผู้สนใจการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดี สอด
คล้องความต้องการของเด็กและความต้องการของสังคมด้วย

ขอเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันที่ปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน (นักเรียน)
โคกที่สุด ถึงกับมีคำกล่าวหาว่า โรงเรียนเป็นห้องทดลองสำหรับประชาธิปไตย (School
is Democratic Laboratory) โรงเรียนจึงมีหน้าที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีคตินิยม
เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้องดังนี้

1. การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่จะ
ทำให้บรรยากาศในโรงเรียนเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องมี
จิตใจเป็นนักประชาธิปไตย และควรตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตย ปฏิบัติหน้าที่
และดำเนินกิจการไปตามแนวของประชาธิปไตย คือบริหารโรงเรียนโดยยึดถือของ
ที่ประชุมส่วนรวมเป็นหลักปฏิบัติในกิจการต่าง ๆ ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุม
ปรึกษาหารือกัน ก่อแสดงความคิดเห็น ผู้บริหารต้องมีใจกว้าง พร้อมทั้งรับฟัง
ความคิดเห็นและยินดีรับฟังข้อวิจารณ์ที่อาจขัดแย้งกับความคิดเห็นของตน ถ้าคำ
วิจารณ์นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน การส่งเสริมให้
ครูทุกคนเป็นประชาธิปไตย และการปฏิบัติของครูต่อนักเรียนเป็นแบบประชาธิปไตย
แล้ว ทุกคนในโรงเรียนก็จะเข้าใจถึงคุณค่าและกระบวนการของประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
ความรู้สึกนี้จะแทรกเข้าไปในจิตใจของเด็กที่ฉะฉาน กลายเป็นนิสัยที่คั่งงาม เมื่อ
เติบโตขึ้นก็จะเป็นนักประชาธิปไตยที่ดีและสมบูรณ์

2. การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร โรงเรียนควรจัดกิจกรรมในสถาน
ต่าง ๆ เช่น ดานกีฬา ดานวิชาการ ดานบริการ และดานสังคม เพื่อเปิดโอกาส
ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงตามความถนัด
และความสนใจของตน นักเรียนจะได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมี
ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

3. การปกครองและการอบรมนักเรียนเป็นวิธีส่งเสริมให้นักเรียนรู้จัก
บังคับใจตนเอง รู้จักทำตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน รู้จักสิทธิ หน้าที่ และขอบเขต
ของเสรีภาพในความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้นวิธีการปกครองจึงควรปฏิบัติดังนี้

3.1 จัดการปกครองแบบ "ร่วมมือกับเด็ก" คือให้เด็กได้มี
ส่วนรวมในความเป็นอยู่ของตน ของห้องเรียน หรือ
โรงเรียนเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เด็กรู้สึกวิถีชีวิตของเขา
อยู่ในความรับผิดชอบของเขาเอง ห้องเรียน โรงเรียน
ทุกสิ่งในโรงเรียนเป็นของเขาด้วย ไม่ใช่เป็นของครูหรือ
ของผู้

3.2 ควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการสร้างระเบียบและกฎต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ให้เด็กเลือกผู้แทนของเขา ร่วมในการสร้างกฎ และระเบียบของโรงเรียน เพราะเมื่อเขา กฎหรือระเบียบเหล่านั้นออกไซแล้ว นักเรียนจะรู้สึกว่าการ กฎเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เขาช่วยกันสร้างขึ้นมาเอง เด็กก็จะ ไม่อยากละเมิด ทำให้เป็นผลดีต่อการปกครอง ซึ่งเป็น การสอดคล้องกับหลักของประชาธิปไตย

4. การจัดตั้งสภานักเรียนขึ้นในโรงเรียน สภานักเรียนจะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นครูและนักเรียนที่ได้สัดส่วนกัน นักเรียนจะเป็นผู้เลือก ครูเขารวมควย เพื่อให้ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้การงานดำเนินไปควยดี สภานักเรียน มีหน้าที่ออกกฎเกณฑ์และวางระเบียบขอมัยคัมต่าง ๆ สำหรับนักเรียน เพื่อความเป็น ระเบียบเรียบร้อย และความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน สภานักเรียนมีสิทธิและ หน้าที่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนควยกันเท่านั้น ไม่มีสิทธิจะก้าวกายไปถึงเรื่อง ของครู หรือการบริหารโรงเรียนแต่อยางใด สภานักเรียนจะควยส่งเสริมให้นักเรียน ไ้ครูจักสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ช่วยจัดเกดนักเรียนที่ประพฤติตนนอกกฎนอกทวงให้กลับเป็นคนดี และที่สำคัญคือ เป็น การฝึกขบวนการประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนโดยตรง

5. การจัดบริการแนะแนว การบริการแนะแนวเป็นดังจำเป็นสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาควยมาก เพื่อสนองความต้องการของเด็กวัยรุ่นในการแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย และยังเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกทวง ดำเนินชีวิตที่เหมาะสม การที่ทุกคนมีชีวิตอยางราบรื่นนี้ก็จะเป็นการสนับสนุนและ ส่งเสริมให้เกิดสวัสดิภาพและความมั่นคงของสังคมประชาธิปไตย

6. การจัดตั้งสมาคมครูและผูปกครอง เพื่อให้ผูปกครองได้มีส่วนร่วม งานกับโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับโรงเรียนยิ่งขึ้น เป็นที่ยอมรับแคววาลิงแควดอม ทางบ้านมีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยูของเด็กมาก ฉะนั้นครูและผูปกครองจึงต้องมี

ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด โดยผ่านทางสมาคมนี้ เพื่อช่วยกันจัดและป้องกันปัญหา อันอาจเกิดขึ้นกับเด็ก

ขอเสนอแนะสำหรับครู อาจารย์

ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดที่จะให้เด็กมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้อง จากการเรียนการสอน ดังนั้นพฤติกรรมของครูจะต้องเป็นการส่งเสริมเอกัตภาพ ของบุคคลตามหลักของประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวครู ครูในระบอบประชาธิปไตย ไม่เพียงแต่จะเป็นผู้มีการะหนักในการเตรียมเนื้อหาวิชาและวิธีสอนเท่านั้น แต่ครูจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมจะเป็นผู้นำที่สามารถของ เด็ก เป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก

2. บรรยากาศของห้องเรียน ครูจะต้องจัดบรรยากาศของห้องเรียน ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นประชาธิปไตย เด็กรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่กับครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกัน กล่าวที่จะแสดงความคิดเห็น ชักถาม หรือโต้แย้ง ให้นักเรียนรู้สึกมีอิสระที่จะอยู่รวมกันโดยไม่ถูกควบคุมจากครูจนเกินไป

3. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในชั้นเรียน ครูจะเป็นผู้คอยแนะแนะและส่งเสริมความสามารถของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น ในการอภิปราย และในการแสดงออกในที่ประชุม ฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับวิธีการและมรรยาทของการประชุมอภิปรายแบบประชาธิปไตย เช่น นักเรียนจะแสดงความคิดเห็นก็ต้องยกมือแสดงความจำนง ขอสิทธิในการจะเป็นผู้พูดคนต่อไป

4. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ชบวนการทำงานแบบหมู่พวก โดยการฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำโดยให้มีการเลือกประธาน เสนาธิการ และตำแหน่งต่าง ๆ ของกลุ่ม ฝึกให้มีการวางแผนงานร่วมกัน แล้วจึงแบ่งงานกันทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ฝึกให้มีการประสานงานกัน มี

การประเมินผลงานร่วมกัน เพื่อสำรวจว่าการปฏิบัติงานได้ผลเพียงใด

5. ครูควรสอนให้เด็กได้พัฒนาวิธีการคิด เช่น การจัดวิธีสอนแบบ Inquiry เพื่อฝึกให้เด็กคิดวิเคราะห์ปัญหา คิดหาวิธีแก้ปัญหา คิดหาวิธีทดสอบว่าวิธีแก้ปัญหานั้นถูกต้องหรือไม่ หัดคิดแบบประเมินค่า ตลอดจนการคิดแบบสังเคราะห์ และคิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นต้น

6. ครูควรนำปัญหาต่าง ๆ ในสังคมทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เกิดขึ้น เป็นประจำวันเข้ามาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับครุฑครว

ในการปลูกฝังมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้เด็กนั้น ครุฑครวเห็นว่า เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเด็กต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นระยะเวลายาวนานกว่าสถาบันอื่น ๆ บิดามารดาจึงควรถือเป็นหน้าที่อันสำคัญในการที่จะเอาใจใส่ดูแล ฝึกหัด และอบรมบุตรของตนให้มีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง ฉะนั้นบิดามารดาจึงควรคำนึงถึงหลักปฏิบัติดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์อันดีในครุฑครว บิดามารดาควรมีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ควรหลีกเลี่ยงการแยกกันอยู่ หรือการขยાર่างการทะเลาะเบาะแว้งกันภายในครุฑครว รวมทั้งการให้หลักประกันแก่ครุฑครวทั้งในด้านการเงิน และการสังคม บิดามารดาควรประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรของตน นอกจากนี้ควรให้ความรักแก่บุตรเท่าเทียมกัน และไม่ควรทอดทิ้งบุตรมากเกินไป ควรหาเวลารับประทานอาหารภายในบ้านพร้อมกันในระหว่างที่รับประทานอาหารควรสนทนากันถึงเรื่องทีแต่ละคนได้ประสบมาวันหนึ่ง ๆ เมื่อบุตรและบิดามารดาที่มีความสนิทสนมกันเช่นนี้ก็จะก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย นอกจากนี้บิดามารดา และบุตรควรมีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น การทำงานอดิเรก ปลูกต้นไม้ ภูหนัง เป็นต้น

2. บิดามารดา หรือผู้ปกครองควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน บิดามารดาไม่ควรหวังพึ่งครูคนเดียว ทั้งนี้เพราะปัจจุบันครูไม่สามารถตามไปดูแลเด็กได้ทั่วถึง เมื่อเด็กพ้นรั้วโรงเรียนไปแล้ว

3. บิดามารดาควรให้เด็กรู้สึกเสมอว่า ตนเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่ง ของบ้าน ให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในกิจการบ้านเรือนบ้าง ให้เด็กได้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัว เช่น รายได้ รายจ่าย เพื่อให้เด็กได้คิดว่า ตนควรใช้เท่าใด จึงจะทำให้ครอบครัวไม่ลำบาก ควรให้บุตรมีสิทธิและความรับผิดชอบในการใช้เงินของตน ควรปล่อยให้บุตรมีอิสระในการตัดสินใจของตนเอง เช่น รู้จักเลือกเสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ เลือกคบเพื่อน เลือกวิชาเรียน เลือกอาชีพ และการเลือกคู่ครองในที่สุด โดยมีบิดามารดา หรือผู้ปกครองคอยเป็นยูแนะแนวทางให้

ขอเสนอแนะสำหรับผู้ทำการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนกับอาชีพของบิดามารดา เพื่อจะได้ทราบข้อค้นพบจากการวิจัยว่า ตรงกับการวิจัยนี้หรือไม่
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ ทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยระหว่างนักเรียนส่วนกลางและสวนภูมิภาค
3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ ทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยระหว่างนักเรียนที่มีบิดามารดาการศึกษาและอาชีพต่างกัน
4. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ ทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนแต่ละภาค เพื่อศึกษาดูว่านักเรียนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันในแต่ละภาค มีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกันหรือไม่
5. ควรมีการวิจัยต่อไปว่า เพราะเหตุใดนักเรียนหญิงจึงทำคะแนนแบบผสมมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้ดีกว่านักเรียนชาย